

Erfarenheter från de judiska hemmen, som arbetat med överlevande från Förntelsen, har gett världen värdefull kunskap om flyende människors reaktioner långt senare, säger utredaren Susanne Rolhner Suvanto.

FOTO: ANNA RUT FRIDHOLM

”Vi måste lära oss mer om äldre med krigstrauman”

Äldre med PTSD utmaning för världen • Utredare vill höja kompetensen

Svensk äldreomsorg kommer att få ta emot allt fler människor med trauman från krig, tortyr och flykt. Nu är det hög tid att kunskapsnivån om hur de ska bemötas höjs, anser regeringens utredare.

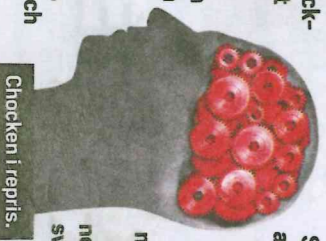
KOMPETENS Enligt internationell forskning bär 30 procent av dem som flytt från krig på någon form av trauma, ofta i form av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD). Stora utmaningar väntar när allt fler som kommit till Sverige behöver äldreomsorg. Risken är stor att en män-

niskas trauman reaktiveras i samband med åldrandet. Flyktingar som tidigare kommit hit från exempelvis Iran, Irak och det forna Jugoslavien börjar nu bli gamla. Bland dem som på senare tid flytt från Syrien finns också förhållandevis många i hög ålder.

– Vi har väldigt lite forskning i Sverige om PTSD och konsekvenser av trauman bland äldre, om ens någon. Det är hög tid att vi skaffar oss mer kunskap om detta, säger Susanne Rolhner Suvanto, regeringens särskilda utredare av en nationell kvalitetsplan för äldreomsorgen.

Posttraumatiskt stressyndrom (PTSD)

■ PTSD är ett ångesttillstånd till följd av en chockartad upplevelse som har framkallat intensiva skräckreaktioner. Det handlar om traumatiska handlingar som väcker fruktan hos de flesta människor. Vanliga symtom är ångest, oro, minnes- och

Syntomen utlöses av minnen och påminnelser om handlingen som leder till att man återupplever traumat (flashbacks). PTSD kan leda till nedsatt immunförsvar, förtrida äldre svar, och demens.

koncentrationsvägigheter, sömnsvårigheter, depressioner och hallucinationer.

FOTO: COLOURBOX

– När det gäller de människor som kommer idag, exempelvis från Syrien, så tror jag vi glömmar den kunskap som vi faktiskt har om människors reaktioner på det man flyr ifrån. Och om hur det påverkar hela livet.

I Sverige finns ändå viss erfarenhet av PTSD genom de människor som upplevde exempelvis det finska vinter- och fortsättningskrigen och Förntelsen. När det gäller det sistnämnda finns stor kunskap på de judiska hemmen i Göteborg och Stockholm.

– Det är fortfarande så att en stor andel av de boende där är överlevande från koncentrationslägren eller senare tiders förföljelse. För att skapa beredskap och bättre kunskap om trauman bland äldre borde vi ta vara på den kunskap som finns på de judiska hemmen, säger Susanne Rolhner Suvanto.

Bemötandet av en äldre

människa med PTSD handlar bland annat om att minska risken för, och vara varsam i, situationer som kan reaktivera trauman.

Forskning har visat att demens är dubbelt så vanligt bland människor som lider av PTSD. Traumaminnen är desutom mer resistenta mot demens än andra minnen, så till slut kan de vara de enda som finns kvar.

Hon framhåller att det är viktigt att man inom äldreomsorgen har en beredskap och en förståelse för att man kan möta reaktioner som inte är förväntade.

– Ofta är det som krävs att man i vårdsituationen, exempelvis när det gäller intimitet, tar ett steg tillbaka, väntar och låter personen hämta sig.

– På judiska hemmet kunde en sådan situation vara att en boende med demenssjukdom, med erfarenhet från koncentrationsläger, oerhört starkt reagerade på ett så vardagligt uttryck som ”kom så ska vi gå och duscha”. Då handlar det om att ha en förståelse och en beredskap för situationen, säger Susanne Rolhner Suvanto.

Viktigt är också att den som traumatiserats tidigare i livet

får behandling innan han eller hon blir gammal. Kognitiv beteendeterapi fungerar dåligt på någon med demens. Och här är resurserna försmå. Det är kö både till Röda Korsets och handstingens center för människor med krigs- och tortyrskador.

Frida Johansson Metso är psykiolog på Röda Korsets center för torturerade flyktingar i Stockholm. Hon är bekymrad över vad som kan hända när fler med PTSD ska tas omhand inom äldreomsorgen.

– Det finns erfarenhet på boenden som är vana att arbeta med överlevande från Förntelsen. Men när det gäller mina patienter, så känner ju ingen på samma sätt till vad som hände i Chile på 70-talet och Iran på 80-talet. Då är det svårt att veta vad man ska undvika för att inte komma också gamla som traumatiserats nyligen. Och det finns det väldigt lite kunskap om, säger hon.

När kunskapen om PTSD är för låg är risken för fel-diagnos stor, framhåller Frida Johansson Metso.

– Man tror att det handlar om demens och så får personen ingen PTSD-behandling.

Det kan skapa ett oerhört lidande längre fram.

Hon anser att det viktigaste att ta till vara den kunskap om PTSD bland äldre som finns på de judiska äldreboendena och bland dem som utbildats vid Silvåhemmet.

”Man tror att det handlar om demens och så får personen ingen PTSD-behandling. Det kan skapa ett oerhört lidande längre fram.”

Frida Johansson Metso, psykiolog på Röda Korsets center för torturerade flyktingar i Stockholm

– Sedan gäller det att kommunerna utbildar sin personal och ser till så att den också får kunskap om vad som hänt i andra länder som flyktingarna nu kommer ifrån.

Susanne Rolhner Suvanto kommer att lyfta frågan om PTSD i sin utredning.

– Vi står inför ett avstamp. Någon gång måste man börja och skaffa sig mer kunskap och utbilda fler. Så var det med demensområdet också en gång i tiden.

JOHAN DELBY
jd@dagenssamhalle.se